

ERDÉLYI GAZDA

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET

Megjelenik minden pénteken egy iven és az egyleti tagoknak ingyen küldetik meg.

Nem tagok egész évre 4 frt, félévre 2 frttal fizethetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadtatik.

HIVATALOS

KÖZLÖNYE.

Pénz- és értékküldemények az ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ (Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz), a lap szellemi részét illető közlemények az ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ (Gamauf Vilmos, e. titkárhoz) czimzendők.

A hirdetési díjszabályzatot lásd az utolsó lapon

Szerkesztő bizottság: elnök **Paget János**; Berde Áron, Szabó Samu, Szentgyörgyi József, Vörös Sándor, felelős szerkesztő: **Gamauf Vilmos.**

Tartalom: A verőfényes legelők befásítása. Aranyosi. — A lovak ételmezéséről és gondozásáról. Ébner Sándor. — Néhány szó a sajtól. Szakács Péter. — A talajnak mélyítése. Walter Lajos. — A répa kieszése és eltartása. Sz. A. — Szomszédom sertés hizlaloja. Egy vén gazda. — Néhány szó a dugványozásról. Gábor József. — Erdélyi boraink a külföldön. — Néhány szó a rozsnokról. — Liba tömés. — Igen egyszerű patkány fogó. — Nem egészen ért törökbuza eltartása. — A burgonya csirázását megakadályozni. — Lótenyésztőink figyelmebe. — Gyümölcsfánk trágyázása. — Borhamisítási per. — Halálozás: Báró Berlepsch †. — Vidéki gazdasági tudósítás: Hátszegvidéke. — Piaczi árak. — Hirdetések.

A verőfényes legelők befásítása.

Ismeretes dolog, hogy északi fekvésű lejtőken a fűnövés jobb, mint déli oldalakon, melyeken nyárnak idején, ha az eső néhány hétig kimarad, minden kiég, megvörösedik és a legelők az éhes marha a hőségtől kinezva, nem tudja hová húzódjék, hogy ha enni nem kap, legalább a forróság elől menekedhessék. Az sem könnyen kerül el figyelmünket, hogy verőfényes helyeken a fűnövés száraz években a gyümölcsösökben szebb, mint hasonló fekvésű, de fáktól mentes helyen. Már ezen két ténynek egybe vetéséből kiderül, hogy a verőfényes legelőknek fákkal gyéren való beültetése hasznos volna; mert ez által száraz nyarak beálltával, melyek nálunk oly gyakoriak, nagyobb lenne a fűtermés a legelő marha számára, épen oly időben és oly években, midőn annak értéke nagyobb. Némely tisztelt olvasó azt az ellenvetést tehetné, hogy a fák a fűnövést épen akadályozzák, mert a világosságot, esőt, harmatot stb. az alattok lévő növényzettől elzárják! Ezért nem szereti egy gazda sem, ha kaszálója vagy szántóföldje szélén fák állanak. Ezt én is elismerem bizonyos mértékig és bizonyos viszonyok közt. Kiváltképpen északos oldalakon és a 700 és több meternyi absolut magasságu helyeken én sem tűrném meg a fát szántóföldjeimen vagy kaszálóimon; de legelőnek használt verőfényes, kivált-

képen déli és délnyugotti oldalakon a nap több kárt tesz, mint a mennyita gyéren álló fák beárnyékolása ártana. Németországban, hol korántsem árt a nyári aszály annyit, mint a magyar birodalom keleti felében, már évszázadokkal ezelőtt, kormányi rendelkezés által kötelességévé lőn téve a községeknek az ily helyekre tölgyfákat ültetni. Igaz, hogy a fa a koronája alatt lévő helyen a harmat képződést megakadályoztatja és kisebb esőket felfog és főképen az ég világosságát elveszi; de ezért megint lombot és gyümölcsöt terem, melyek elseje takarmány hiány esetén a legszárazabb időben is kiségit a gazdákat a legnagyobb szükségből, megmenti a marhát az éhenhalástól; az utóbbi pedig emberek használatára vagy házi állatok táplálására fordítható. Gondoljunk csak azon gyér tölgyesekre, melyek meglehetősen nyári legelő mellett a makkoltatásból (és kocsános tölgyenél a gubacsból is) oly jelentékeny hasznot hajtanak. Ha a fatermést, a mi az elszáradó ágak és az elvényt fák felhasználásából ered, figyelmen kívül is hagyjuk, állíthatjuk, hogy egy verőfényes fekvésű legelő gyéren tölgygyel befásítva két annyi hasznot hajt, mint a nélkül. De nem szabad megfeledkeznünk arról sem, hogy a marha egészségére és fejlődésére nézve is igen kívánatos, hogy a nyári hőség elől a fák árnyékába meghúzódhassék. Hogy ez annak gyarapodását elősegíti és így közvetve hasznot hajt, azt is könnyen beláthatjuk.

A legelők gyér befásítására legalkalmasabb volna a tölgy még pedig akár a csoportos, (*Quercus sessiliflora* Smith), akár a cser (*Qu. Cerris* L.), akár végre a kocsános (*Qu. pedunculata* Ehrh.), mely egyébiránt az ily száraz helyeknek nem barátja, hanem gubacstermése ajánlaná. A tölgynek ugyan is lombját minden fűevő házi állatunk kedveli és gyümölcse kitünő használhatósága daczára, kevéssé van kitéve a lopásnak, mert az ember nem élvezheti. Hisz szép volna, ha legelőinken dió, gesztenye, alma és más jóféle gyümölcsfák megmaradhatnának ép-ségben; de tudjuk, hogy ezek gyümölcseikért kiméletlenül lehasogattatnak; legfeljebb a vad alma és vad körte, más vad és

közvetlen élvezhetetlen gyümölcsfák inkább lennének alkalmasak, de ezeknek nagyobb számmal való alkalmazását, mivel lombjuk takarmánynak nem való, ajánlani nem lehet. Többet érne e tekintetben a kőríz, kitünő takarmányt adó lombjával és ilyen helyen szép fodros fát szolgáltató törzsével. A gyertyán már kevesebb haszonnal kecsegtet, de előnye az, hogy a rongálást, melynek a legelőn álló fák nagyon ki vannak téve, jól állja. Hogy valjon az ákác lombját kedveli-e a marha, azt nem tudom; de azt gondolom, hogy igen és ez esetben ebből is lehetne szükség idején takarmányt készíteni, mert a nagy fák ágai nem tüskések. Egyébiránt akár miféle fa jobb, mint semmiféle, mert árnyékot mindenik ad. A mi a csemeték nyelését vagy általában felnevelését illeti, arról bő felvilágosítást ad Feketének „A Mezőség kopárainak befásításáról“ irt munkája, mihez csak annyit teszünk e tárgyra való vonatkozással, hogy legelőkre csak legalább karó vastagságu 3—4 meter magas suhánnyokat ültessünk, lehetőleg leveles törzsszel, hogy a napheve ellen védve legyen és ha a törzsek csupaszok, akkor szalmával bekötni egészen az ágakig el ne mulasszuk, mert az u. n. héjaszálytól csak ezen eljárás védheti meg a fiatal fáinkat. A marha ellen való védelem miatt használjuk fel a természetből tövis bokrokkal felruházott helyeket és azok közé ássuk a gödröt az ültőncz számára; a hol pedig ilyenek nincsenek ott el ne mulasszuk a csemetét tövis bokrokkal sűrűn körül ültetni. Az ültőnczöknek egymástól távolságának legezelszerűbb mértékét majd a tapasztalás fogja megmutatni; egyelőre pedig a rendelkezésre álló ültőnczmenyenyiség és munkaerő fogja korlátozni, de az 10—20 meter közt jngadozhatnak.

Vajha e felszólalásunk nem lenne kiáltó szó a pusztában! Legkönnyebben magánbirtokon volna az eszme kivihető, azután oly községekben, melyeknek lakói elég józan ésszel bírnak az ily intézkedések hasznát belátni és oly egyének szavára hallgatni, kik a község javát szívéken hordozzák és végre a hol a községi előljárók elég erélyt tudnak kifejteni az ily közös mű fogantatásában, megvédésében és tovább fejlesztésében.

Aranyosi.

A lovak élelmezéséről és gondozásáról.

A lovakat leginkább szénával, zabbal, szecskával, árpaszalmával szoktuk élelmezni. Egy közép nagyságu rendes munkára használt ló naponta 5 klg. zabot, 5 klg. szénát és 1—2 klg. szalma szecskát szükségel, nehéz munkára használt állatok azonban nagyobb adag abrakban részesülnek. A mely ló kizárólag szénával élelmeztetik, annak megnő a hasa és erő kifejtésre képtelen, szalmával pedig a ló csak az éhenhalástól mentetik meg, izom erő, kitartás teljesen hiányzik.

Csikó korától szénával, abrakkal élelmeztett ló, kifejlett izmokkal, jól képzett csontokkal, erős kitartó inakkal bír; tehát ily ló gyors menetű használható állapotban marad vén koráig. A napi takarmány adag három részletben nyújtatik.

Az etetés kezdetén szénát adunk, utánna abrakot és itatás után ismét szénát. Éjszakára nem árt a szénát szalmával vegyíteni, vagy tiszta szalmát adni.

Luczerna többet ér a szénánál, kevés burgundi répa vagy sárga répa (murok) a lónak kiválóan egészségére szolgál. Zab helyett némelykor, ha az árak engedik, adhatunk a lónak árpát, rozst és a hüvelyesek magvait.

Bab és borsó etetés állítólag a csikók szemét rontja, a rozs pedig veszedelmes kolikát idéz elő. De bár mit adjunk abrak gyanánt, mindenkor iparkodjunk éves gabonát használni. Idősebb lovaknak abrakja megdarálendő, de fiatal lovak is jobb erőben lesznek, ha abrak adagjuk elaprított minőségben nyújtatik. Ha az abrak megdaráltatik, akkor minden szem megemészthető, ellenkező esetben egy része emésztetlenül ürítettik ki. Igaznak bizonyul azon mondás, hogy darált zab meghizlalja a lovat, de megsóványítja a ló ürülekeiben kaparászó verebet. Ha a ló keveset dolgozik, akkor megél korpával, répával és szecskával.

Sohasem étessünk dohos gabonát, penészes szénát és szalmát, ily takarmányozás nem csak a ló használhatóságát akadályozná, de egészségét is megrontja. Az abrakban lévő por gondosan kiostálendő.

Ha a lovak munkában elfáradva megizzadtak, meg ne itassuk, mert e gondatlan eljárásból lobos betegségek származnak. Megizzadt ló ledörzsölendő, pokrócczal be terítendő és csak akkor itatható meg, ha széna adagjának felét megette, ugyancsak izzadt lónak a léghuzam is árt, tehát attól is iparkodjunk távol tartani.

Azt lehet mondani, hogy a legtöbb ló meghülés következtében pusztul el, főképp ha gondatlan kocsisok fáradt izzadt lóval órákig állnak a kocsmák előtt és ők mámorosan tivornyáznak, addig a kocsi mellett álló didergő állat halálos betegségnak veti meg alapját. Nem csak a kocsisok, de a ló-tulajdonosok sem cselekszenek másképen, hetykélkedésből félnapokig szabad ég alatt hidegben, melegben, szélben és esőben hámban állanak lovaik és ha a tulajdonos végre elindul, kergeti, zavarja elfáradt állatát és azután csodálkozik, ha a ló legrövidebb idő alatt elnyomorodik.

Munka közben a lovat sohasem szabad betakarni, de munka után ledörzsölendő és befedendő.

Gyors menés, vagy erőltetett munka után a ló megvezetendő és csak akkor állítható istállóba, midőn megcsendesedett, midőn tüdője és vérkeringése ismét nyugott, izgatottság nélküli. A nyereglegelőt megtagítendő és csak akkor veendő le, midőn a ló kevés ideig pihent, a nyereg fekhelye megsutakolandó.

El nem lehet mulasztani a lovat minden reggel és este megvakarni, megkefélni, hogy a bőrhámszásoktól megmenekedjék. A tisztaság fél adag abrakot pótol; semmi sem árt a lónak annyira, mint a tisztátalanság.

Szellőztetett istálló; tiszta elégséges alom, naponta 3—4 klg. szalma a ló egészségben tartásához nélkülözhetlen.

A paták tisztán tartandók és néha halzsirral bekenendők. Szelid, jó bánásmód, a lovat engedelmessé teszi, ellenkezőleg durvaság, tulságos hajtás és erőltetés folytán csökönössé és alattomossá lesz.

Ebner Sándor.

Néhány szó a sajtról.

A monostori sajt, mely a kolozsmonostori m. kir. gazdasági tanintézet juhászatában készítették, már néhány év óta a fogyasztó közönségnek kedvencz eledele. Megérdemli tehát, hogy szóljunk róla egy pár szót és készítési módjával a t. gazdaközönséget megismertessük, annyival inkább, mivel ezen sajtnak készítése, különösen népesebb városok közelében, nagyon kifizeti magát; mi a gazdaság jövedelmének emelésére is nem csekély befolyást gyakorol.

Mielőtt azonban ennek leírásához fognék, szabadjon röviden megemlékezni a különböző sajtok neveiről; úgy a tej minőségére nézve, melyből készítettnek, valamint a készítési mód szerint is.

I. A tej minőségére nézve készült sajtokat következőkben foglalhatjuk (Engelbrecht szerint):

1. A tulkövér sajt; ezen sajt több zsírt tartalmaz, mint mennyit maga a tej tartalmazott és mit azáltal érünk el, ha a frissen kifejt tejhez még tejfölt is adunk.

2. A kövér sajt; ez a frissen kifejt tejből készül.

3. A félkövér sajt; ez azáltal nyeretik, hogy a kifejt tej fölét a fejés után, mintegy 12 órára lefőlőzik és vajjá köpülük, még a többi azután fölszállt tejfölt a tejjel együtt beoltják.

Ilyen sajtok pl. a limburgi és schwarzenbergi sajtok.

4. Az egészen sovány sajt; ezt a tökéletesen lefőlőzött tejből nyerjük és ez azon sajt, melyet közönségesen a vásárokon árulni szoktak.

II. A különböző országokban és helyeken készült sajtok nagyon eltérő készítési módjuk szerint következőkre osztatnak: (Weckherlin szerint.)

1. Nem főzött lágy sajtok. Ide tartoznak az egéskövér és tulkövér édestej sajtok, melyek nem katalanban melegítettnek, hanem tejmelegen oltatnak és nem sóztatnak; — köztük legjelesebb a Freiburg vidékén készült Vacherin du Mont d'or. Ezen sajtok nem tartósak, tovább szállításra nem alkalmasak és így csak helyi fogyasztásra, mint csemege használtatnak.

2. Nem főzött lágy és sózott sajtok. Ide tartoznak a világkereskedelemben ismert limburgi (Hollandból), a Stilton sajt (Angolországból), a Strachinó (Felső Olaszországból), továbbá a Neuchatel és de Brie sajtok.

3. Nem főzött, sózott és sajtoló kemény sajtok. Ezek közt az angol Chester, a hollandi Edám, goudai és holsteini a legnevezetesebbek.

4. Főzött kerek vagy négyszögű sajtok, erősen sajtolva és megsózva.

Ezen osztály sajtjaihoz a tej különböző hőfokig felmelegítették, mi különösen a sajt állománya keménységére nagy befolyással van, mert mennél melegebben oltjuk be a tejet, annál keményebb; mennél hidegebben, annál lágyabb leend a sajt.

Ide tartoznak a különféle schweiczi sajtok, az emmenthali, croui és a felső olaszországi kemény Parmesan sajt.

A (II.) 2, 3 és 4 alatt előszámlált sajtok bármelyike, a hozzá felhasznált tej minősége szerint, lehet tulkövér, egészen kövér stb. Végre:

5. Az iróból és savóból készített sajtok, melyek közé Éjszak-Németországban és Schweiczbán még burgonyát és egyes fűszereket kevernek (Kräuter Käse, Schabzieger) és a háztartásban a eselédességgel értékesítenek.

A tapasztalás bizonyítja, hogy a finomabb fajta sajtokat csakis édes tejből lehet készíteni és azon sajtok, melyeknek sajtanyának kiválasztása oltó nélkül történik, nem tartósak.

Szakács Péter.

A talajnak mélyítése.

Megadta sok gazda már az árát! Midőn a talaj mélyítésének elmélete terjesztetett és annak előnyei nagy hévvel lettek hirdetve, utalván a mélyítés folytán elért kedvező eredményekre; kaptak rajta a gazdák és nagy mohón hozzá fogtak a talajnak mélyítéséhez. Mi volt azonban az eredmény? semmi, vagy legfeljebb silány termés. Azért azonban a talaj mélyítését feltétlenül nem szabad elítélni, sőt igen nagy hasznára lehet a gazdának, ha tekintetbe veszi azon feltételeket, a melyek mellett a mélyítés csak hasznos. Hogy milyen mélyen szántunk, erre befolyással van:

1-ör. A talaj állapota, tiszta-e vagy gyepes?

2-or. Mikor történik és mely növény alá?

3-or. Akarunk-e egyuttal trágyát alászántani?

4-er. Nagyon gyepes vagy taraczkos-e a talaj?

Bizonyos, hogy mentől nagyobb a talaj tömege és mentől porhanyóbb az, annál inkább fog abból a felesleges víz elpárologni, annál több levegő és meleg a talajba hatolni, a természet erőművi és vegyi erői annál inkább képesek azt porhanyítani és melegíteni.

Daczára ezen elősorolt előnyöknek csak igen óvatosan lehet a talaj mélyítését alkalmazni és ezt is csak egy bizonyos határig, a melyen ha túlmegyünk, az maga magát megboszulja. Ezen határt képezi a holt föld, mely növények termelésére alkalmatlan és pedig azért; mert sem oldott ásványi tápanyagokat, sem pedig elegendő egészséges szerves részeket nem tartalmaz. A talaj alsó rétegeihez sem levegő, sem meleg nem juthatván kellő mennyiségben, az ásványi anyagok fel nem oldatnak, a netalán ott található szerves anyagok tökéletlen rothadással mennek keresztül és így mind a két anyag a növények által fel nem vehető.

Hosszabb idő szükséges arra, hogy az altalajból felhozott holt föld levegő és más természeti erők befolyása következtében termő földdé átalakítsassék és oly porhanyóvá tétessék, mint a feltalaj.

Általános szabály, hogy mentől kötöttebb és sekélyebb, mentől kevesebb televényt tartalmaz a feltalaj, annál sekélyebben történjék annak a szántása. Szelid homagnál kalászos növények alá 12—20, repce, répa és más kapások alá 20—30 emeternyi szántás mindig elegendő. Nagy hibát követ el a gazda, ha a kívánt talajmélyítést egyszerre akarja eszközölni, ez csak ott volna kivihető, a hol a gazda rendkívül nagy trágyakészlet

felett rendelkezik. De feltéve, hogy a gazda annyi trágyával bírna is, — a mi nálunk alig tehető fel, — hogy az altalajból felhuzott 12—15 cmnyi holt földet termő állapotba hozhatná, ezen nagy mennyiségű trágyának felhasználása csak is a többi földek rovására történhetne.

Ha tehát talajunkat mélyíteni akarjuk, ne tegyük azt

1-ör. Egyszerre, hanem több éveken át és egy évben csak 3 legfeljebb 5 cmre

2-or. A mélyítés mindig tél előtt történjék.

3-or. Ne mélyítsünk kalászos, hanem kapás növények alá.

4-er. Ne történjék a mélyítés soha megfelelő trágyázás nélkül, ha csak a talajban igen sok régi erő nincsen.

5-ör. Az altalaj ne legyen sokkal rosszabb a feltalajnál.

Igy alkalmazva a mélyítést, hasznunkra fordíthatjuk mind azon előnyöket, a melyeket a talaj okszerű mélyítése a gazdának nyújt.

Walter Lajos.

A répa kiszedése és eltartása.

A répát rendszerint october végén szokás kiszedni, azonban agyagos földön inkább kell sietni vele, mint homokos talajnál, mert az oly földet az őszi nedvesség nagyon feláztatja és e miatt a kiszedési munka is nehezebb, a répa is sárosan kerül ki és könnyebben megromlik, de még a takarmányozás is nehéz, ha a répa sáros volt. Egyébiránt egy-két kisebb dér a répának semmit sem árt.

A télire elrakott répát óvni kell a megfagyástól, de még inkább a nagy meleg által előidézhető rohadástól vagy megjövéstől. Legczélszerűbb elrakási mód a következő: miután a répát a szabad levegőn egy-két nap szikkadni hagytuk, valamely száraz helyen, északdéli irányban, prizma alakú halomba rakjuk, oly nagyságra, hogy a halom feneke ne legyen 3 meternél szélesebb; a halmot kellően megegyengetjük és 10—15 cmeternyi vastagon száraz szalmával beborítjuk, mely boríték a halom alján, egy arasznyi magasságban, legyen 20—25 cmeter vastag. Ekkor a szalma boríték külső szélétől mintegy 45 cmeternyi távolságban a halom körül sánczot ásunk, oly szélesen és mélyen, hogy az abból kikerülő földdel az egész halmot 6—8 cmeternyi vastagon be lehessen fedni; ásás közben a földet, alulról felfelé haladva, a halomra hányjuk és midőn az egész be lett borítva, keményen a szalmára lapátoljuk.

A föld-boríték felhányása előtt a halom tetejére és ennek hosszúsága szerinti számban, egymástól mintegy 4 meternyi távolságra, kar vastagságú és 45—50 cmeter magas zsup-kéményeket állítunk, melyeken át a répa kipárolgasson és azokat a föld-borítékkal oda erősítjük. Most a sáncznak legalantabb fekvő pontján a földet kifelé megárkoljuk, hogy a netán oda gyűlő viz elfolyhasson és a halmot egyelőre így hagyjuk. Midőn a nagyobb hidegek be kezdenek állani, úgy november vége táján, az elsőhöz hasonló vastagságban még egy második szalma borítékot teszünk a halomra és azt a sáncz további mélyítésével megint befedjük és lelapátoljuk. Ekkor a boríték alja körülbelül épen a sáncz széléig fog érni és ezzel be van

fejezve az elrakás munkája, mely ha pontosan végeztetett, annyira czélszerű, hogy az elrakott gyökök sem meg nem fagy-
nak, sem meg nem rothadnak soha.

Ha télközben a halomból répát akarunk kivenni, mindig annak dél felőli végét bontsuk meg és pedig a napnak enyhébb óráiban, a megmaradót részt megint fedjük be szalmával és földdel. Mindig jobb azonban 1—2 nagy halom helyett több kisebbet rakni, 2—3 szekér terhet téve egy halomba, hogy így azt felhasználás végett egyszer vagy kétszer egészen bevehessük és ne kelljen a halmot gyakrabban bontogatni és takargatni. Ha pedig csak egy vagy két szekérnyi elrakni való répánk van és ezt csak tavasszal akarjuk felhasználni, czélszerűbb lesz a prizma-alak helyett hegyes boglyába halmozni a gyököket, a zsup kéményt annak hegyére erősítve és az eltakarással az irt módon járva el.

Sz. Á.

Szomszédom sertés hizlalója.

A deczembert a kalendáristák régebben zsira dékony hónapnak nevezték, nem is ok nélkül, mert e hónapban kerül legtöbb zsir a gazda kamarájába; de sok, sőt legtöbb gazda csak nagy munka, nagy fáradság és nagy vigyázat árán jut házának ezen, a kenyér után legsarkalatosabb kellékéhez. A mig mi kis gazdák 1—2 évig nevelgetjük sertéseinket, csak megvagyunk velük nagyobb gond és költség nélkül; hanem a hizlalás, az már sokféle módon történhetik — a végén mégis csak úgy, hogy enni kell neki adni, mert különben meg nem hizik; de miképen adjunk legkönnyebben és legjobb móddal enni sertéseinknek? Ugy-e, csakugy, hogy minden nap háromszor-négyszer mondjuk a cselédeknek: „adjatok enni a sertéseknek!” — mire ezek már készen is vannak a felettel: „adtam úram!” — „Jól van!” — Ezzel a hivatalnok megyen az irodájába, a gazda elballag szántójába, az iparos műhelyében dolgozik, a házi asszony pedig vagy nincs honn, vagy mással léven elfoglalva, megfelejtkezik mindig a sertés eledeléről elmélkedni és a végén lesz belőle a dtam szalonna, épen olyan, a milyent régen Gál Sámuel tordamegyei főbíró kiszegzett a kapujára és alája irta: ilyen az adtam szalonna! Hanem hogy ezen bajtól és kedvetlenségtől megszabaduljunk, ajánlok egy hizlalási módot azoknak, kik törökbuzával hizlálnak és ez egy deszka-garatnak — olyan, mint minő a malmokban is van — alkalmazásából áll. E garatot a sertésől egyik oldalán a vályu közepén állítjuk fel 9—10 centimeter magasságban a vályu fenekétől, felül rostélyzattal ellátva, hogy a netaláni csutkát feltartsa, alul pedig a vályu egy fával keresztül kötve, hogy a sertések a törökbuzát szét ne turhassák; innen és tul is kétfelől az istálló nagysága szerint 2—12 sertés ehetik. A garat nagyságát a hizlalandók száma szerint szabályozzuk — lehet 10 hectoliter is, — minden ajtót ellakotunk, a vizet pedig egy csatornán öntjük be. A garaton a szem a fogyasztás mérve szerint csuszik le és kerül feletetésre, úgy hogy sertéseink, mig a garat ki nem ürül, szükségét nem szenvednek. Elengedhetetlen, hogy az ilyen hizlalók jó öblösek legyenek, hogy a sertések szabadon mozoghassanak, a fele tér legyen kikövezve, vagy padlászva, egy arasznyi vastag gerendával a tér olvá-

lasztva, ugyancsak fele pedig jó szalma ággyal ellátva, a vályu szegletébe pedig egy darab kőso helyezve. Czélszerű minden h. madik napon étvágy előidézésére egy kis takarmánycsere, mely répából állhat; nagyon jól hat a fűrésztés és besározás is, úgy hogy ily módon tíz hét alatt egy sertést 4 hectoliter török-buzával meg lehet hizlalni. Ha így jár el a gazda, egy nagy gondtól lesz megmentve és meg van mentve a korcsmáros is a sertés portiójától!! Még azt jegyzem meg, hogy mentől rövidebb idő alatt, annál olcsóbban hizlalunk, ezt én már szinte 40 évtől fogva próbálom.

Egy vén gazda.

Néhány szó a dugványozásról.

Dugványozás alatt azon szaporítási módot értjük, midőn az anyafáról egy vagy több és leginkább éves hajtásokat vágunk és azokból a földbe meggyökereztetve önálló gyümölcsfa csemetékét nevelünk. Dugványról kevesebb gondozás és kielégítő sikerrel csak a puha fa állománnyal bíró gyümölcs fajok szaporíthatók p. o. szőlő, ribizke és köszméte. A keményebb gyümölcsfákból csak nagy gondozással üdeházakban sikerül kevés százalékot meggyökereztetni, minélfogva azokat dugványozni, már annyival is inkább nem érdemes, mivel más módok által könnyebben szaporíthatjuk. A dugványozásra használandó vesszők a levél lehullásától egész tavaszig szedhetők és pedig e célra mindig jó érett és oly éves hajtások szedendők, melyek szemei kifejtettek és egymáshoz közelebb állanak.

Ha módunkban van oly éves hajtásokat szedhetni, melyek egy darabocská mult évi fával vágathatók le, mindig tanácsos azon darabocskát 2—3 cm. hosszúságban vagy egészen rajta hagyni, vagy pedig arról a dugványt úgy hasítani le, hogy az éves hajtás tövében levő gyűrűs ránczok a dugványon maradjanak, mivel azon gyűrűzések, a bennük foglalt sok rejtett szemekből legbiztosabban gyökereznek.

Egyébaránt a jó érett hajtásnak minden része felhasználható, mivel azok is kissé több öntözéssel ugyan, de szintén meggyökereznek.

A mint a dugványnak való vesszők megszedettek és a külön fajok jegyekkel elláttattak, szükséges azokat a kellő hosszúságra úgy vágdalni, hogy a melyek mult évi fával nem bírnak, az alsó vastagabb végükön, épen a szem alatt vágassanak el.

A felső végükön meghagyott szem felett pedig 2—3 cm. hosszú csonk hagyatják, hogy az kivált a szőlővesszőnél a szem beszáradását megvédelmezze.

A dugványnak hossza, három szem meghagyásával mindig elegendő lenne a gyökereztetésre, hanem miután némely fajoknál a szemek oly sűrűen állanak, hogy a csak három szemes dugvány alig lenni 4—5 cm. hosszúságu, mely egészen beszurva is csak a föld felszínébe esnék, hol szárazabb időben vagy végképp kiszáradna vagy pedig a siker biztosítása igen sok locsolást kívánna; épen ezért a rövidebb dugványok is 15 cm-nél inkább hosszabbra, mint rövidebre vágassanak. Az oly szőlő dugványok ellenben, melyek vagy azonnal simán, vagy pedig egy-két éves gyökerező vessző korukban állandó hely-

jeikre furóval a kellő mélységre dugdosatnak le, mind egy 40—50 cm hosszú mérték után vágandók. Ezek hosszú dugványoknak nevezetnek.

A felvágott dugványokról minden oldal hajtások ollóval le vágandók és a kész dugványok 100—200 drbonként vékony végükkel egy oldalra rakva és jeggyel ellátva csomagokba kötendők.

Gábor József.

Erdélyi boraink a külföldön.

Az erdélyi pinczeegylet igazgató választmányának közelebbi ülésén a személyesen is megjelent John Fretwell ur mindkét félre nézve eléggé előnyös feltételek alatt késznek nyilatkozott a pinczeegylet borainak főügynökségét Anglia és Amerika részére elvállalni. Fretwell ur, ki borainkat már korábban is ismerte és most újból behatóan tanulmányozta, meg van győződve arról, hogy e piacok megszerzése és biztosítása bár sok utánjárással és fáradsággal, de mégis sikerülni fog, feltéve, hogy boraink tisztasága és valódisága esorbát nem szenved, az ár pedig lehetőleg mérsékelt leend. Érdekesnek tartjuk első megrendelését szóról-szóra ide igtatni, megjegyezvén hogy az idézett számok alatt butellia értendő u. m. 450 som, 480 aszu, 600 sauvignon, 660 küküllömenti, 900 szilvási (1846-iki), 900 tasnádi (1834-iki), 900 tasnádi (1846-iki), 900 riesling, 900 tramini, 900 muskotály 900 bakator, 1440 olasz riesling és 1440 erdélyi vegyes, összesen 11,370 palaczk, mely 800 ládában fog utnak indíttatni. Azonkívül hordókban a fentnevezettekől összesen 9½ hectolitert, az I. és III. osztályu asztaliból 1—1 hectolitert rendelt Fretwell ur. Magától értetődik, hogy az érdekelt körök feszült figyelemmel várják ezen első nagyobb mérvű fellépésünknek eredményét, melyre nézve kellő tájékozást jövő tavasszal fogunk nyerni. Lesz gondunk reá, hogy az „Erdélyi gazda“ tisztelt olvasói ezen ügy lefolyásának minden mozzanatáról leggyorsabban és leghitelesebben értesüljenek.

Néhányszó a rozsnokról.

Sok gazda tapasztalhatta azt, hogy rozs vetésében különösen nedves években és kötöttebb, nedves tatajon igen sok rozsnok terem. Némely gazda azon bal véleménnyel van, hogy a rozs rozsnokká át változott A rozsnok csiraképességét igen sokáig megtartja; felétetvén ezt állatainkkal annak egy része emésztetlenül kerül ki az ürülekkel és a trágyával a szántóföldre kivitetik és itt ismét ki kel. Ha a rozsnak kedvezett az időjárás és gyorsan megbokrosodhatott, akkor a rozsnokot elnyomja; ellenkező esetben a rozsnok a trágyával mélyebben kerülvén a talajba, az idő viszontagságát nem érezvén, de a trágyából azonnal tápanyagot nyervén, gyorsan fejlődik, szaporodik és a rozs fölé kerekedik. Ha tehát azt akarjuk, hogy szántóföldjeinket a rozsnok el ne lepje, akkor a rozsnokot csak is darálva vagy örölve étessük.

Liba tömés.

Már hizlalás előtt a libák, hogy jó husban legyenek törökbuzával vagy zabbal jól tartandók. Midőn a libákat meg téptük, azokat hizlalni nem szabad, mert a toll képzéséhez 5—6 hét szükséges és ezen idő alatt a legjobb tartás mellett, sem hust, sem zsirt nem raknak magokra. Gabona félék árpát, zabot és törökbuzát kivéve legjobban hatnak, ha használat előtt 24 óráig vízben áztatva megdagadnak és azután vágott répával vagy burgonyával keverve adatnak a libáknak. Ha libát hizlalni akarunk, zárjuk azokat szűk ketreczbe a melyben meg sem fordulhat; a ketrecz elején legyen tenyérszerű széles nyílás, a ketrecz hátulján a feneken szinte egy nyílás a melyen a ganéj kihullhat, a viztartó edénybe apró széndarabokat tegyünk, azokat vágva a liba szomja fokozódik, adjunk azután a libának enni és inni a mennyit akar és ekkor tömjük meg árpa vagy zab lisztből készült csuszával, mely forró vízzel vagy tej-gyurattal és a kemenczében megszáradt. Töméskor jó a csuszákat vízbe áztatni, hogy keménységük által a liba gégejét ne sértsék. Tömés után nyelessünk a libával egy kevés olajat vagy fagygyut. Így hizlalt libák 3—4 hét alatt átlagban 11 kilogrammot nyomnak, ebből $\frac{1}{2}$ —1 klg. esik a májára, 3 klg pedig a zsirra.

Igen egyszerű patkányfogó.

Hogy mennyire alkalmatlanok a patkányok, ha valamely épületben elszaporodtak, mennyire nehéz a kiirtásuk, azt mindenki tudja. Macska csak igen kevés fog patkányt. Megmérgezésük phosphor labdacokkal biztos ugyan, de veszedelmes szer, nem egy gazdának disznója, kutyája és apró marhája pusztult el azért, mert állatai az így megmérgezett patkányokat megették. Igen czélszerű, egyszerű, olcsó és mindenki által előállítható patkányfogó bármely már hasznavehetetlen hordó. A hordó azon helyiségben, a melyben legtöbb a patkány, földbe bocsáttatik, a hol ez nem lehetséges, egyszerűen felállítatik; felső feneké kivételük és helyébe erős papir ragasztatik. A papírra azután csalétket teszünk, hogy ezáltal a patkányokat a hordóra felmászni szoktassuk. Első és talán második éjszakán a csalétekhez nem nyulnak, de később a csalétek fogyasztásához hozzá fognak. A mint ezt észre vesszük, hogy a papir engedjen, a papir fenekén egy néhány cmeternyi hosszú keresztvágást alkalmazunk, a papir fenekét enyvvvel bekenjük és buza, árpa vagy törökbuza darával behintjük, mely az enyv megszáradtával erősen oda ragad. A mint a patkányok az így előkészített hordóra felmászni, a keresztül vágott fenék engedvén lábuk alatt, a hordóba beleesnek és abból kimászni nem tudnak. Még jobb az ilyen fenálló hordóban körülbelül 40—45 cmeternyi magasságra vizet tölteni és ebbe egy téglát élére állítani. A hordóba legelőbb beesett patkány száraz helyet keresvén, azt a felálló téglán találja, a később beeső patkány szinte ezen téglát elfoglalni akarván az elsővel tusába keveredik, mely zajra figyelmes lett többi patkányok annak színhelyét megtekintendők a hordóra felmászni és az első sorsára jutnak. Ezen

módon sikerült egy gazdának egyetlen éjszakán 45 patkányt elfogni. Ha a hordót nem lehet beásni, akkor czélszerű egy deszkát a hordóhoz úgy támasztani, hogy azon a patkányok kényelmesen fel és alá sétálhasanak.

Nem egészen ért törökbuza eltartása.

Midőn a törökbuza nem tökéletesen érett, sokszor a kasban megromlik. Ily esetben czélszerű ha a törökbuza közé tövist rakunk azaz: egy réteg törökbuzát egy réteg tövissel felváltva; ez által a törökbuzát a levegő jobban érhetvén, az hamarabb kiszárad és nem fog megpenészedni.

A burgonya csirázását megakadályozni.

Ha a pincze földjét, a melyben télen át burgonyát tartunk, faszén törmelékkel vagy faszén porral körülbelül $2\frac{1}{2}$ cmeter vastagságra behintjük és a burgonyát erre rakjuk, nem fog csirázni és jó ízét egész éven át megtartja.

Lótenyésztőink figyelmébe!

Az 1878-ik évi fedeztetési idény előkészületei épen jelenleg folynak országsherte. Az álladalmi mentelepekből jövő évre méneket, illetőleg fedeztetési állomást óhajtó községek ugyanis a földmivelésügyi ministerium általános intézkedése folytán, felhivattak a megyék alispánjai által, miszerint ez iránti előleges nyilatkozataikat az alispáni hivatalhoz már most haladéktalanul beküldjék. Ezen felszólítás már több hét előtt tétetvén, valószínű, hogy a legtöbb község már beküldötte kérvényét. Ezen előleges nyilatkozatok alapján minden megye lótenyészbizottmányi elnöke és alispánja egy bizonyos napon értekezletet tart, melyen az állami mentelepek illető kerületének parancsnoka is részt vesz és mely alkalommal a három közeg részéről egyetértőleg megállapítatnak azon folyamodó községek, melyekben a megyei lótenyésztés érdeke a fedeztetési állomások szervezését első sorban igényli. Ez természetesen a rendelkezésre álló állami mének számához képest állapítat meg. Az első sorban kívánatos állomások ily módon történt kijelölése után a mentelepbeli tiszt haladéktalanul személyesen beutazza a kijelölt községeket, megtekinteni a legénység és a mének elhelyezésére a község által felajánlott lakást és istállót és ha a község késznek nyilatkozik a mének mellé rendelt legénységet az egyszerű katonai eledelpénzért élelmezni és a mének számára szükséges zabot, szénát és alomszalmát a helyi viszonyok szerint ezen szemle alkalmával előlegesen megállapítandó nem tulságos árért szállítani, az esetben a tiszt mindjárt a hely színén megköti az állomás szervezése iránti szerződést, mely azonban a rendelkezésre álló mének száma szerint csak utólagosan november végén vagy december elején fog a földmivelésügyi ministerium részéről jóváhagyatni. Ezzel közöltük a jövő évi fedeztetési idény iránti előmunkálatok jelen állását, melyről az érdekelt tenyésztőközönséget értesíteni kívánván, az adatokat illetékes helyről szereltük meg. Figyelmeztetjük tehát azon községeket, melyek jövő évről fedeztetési állomást óhajtanak, de előleges kérvényü-

ket még be nem nyújtották, hogy azt az alispáni hivatalhoz rögtön beterjesszék és october folyamában vagy november első felében, midőn a telepbeli tiszt a feltételek megállapítása végett náluk megjelenni fog, méltányos feltételek ajánlása által tegyék lehetővé, hogy az állami méntelepekben lévő 1700 jelles apaló közül ők is kaphassanak néhányat állomásra.

(Földm. érdekeink.)

Gyümölcsfáink trágyázása.

Minthogy a gyümölcsfák, különösen nálunk, leginkább csak kertekben vannak elültetve, egyes gazdák azon téves véleményben vannak, hogy azoknak trágyázása felesleges, a tapasztalás azonban azt tüntette ki, hogy a gyümölcsfák trágyázása a terméketlen évek számát apasztja, a gyümölcs jóságára pedig jó befolyással van. Az eddig használt trágyanemek közül bogyaroknál legjobbnak bizonyult a hig emberi trágya és a hamu, a csontároknál pedig a keverék trágya. Hig trágyát alkalmazhatunk ősztől kezdve tavaszig, mely célra barázdákat huzunk a körül és ez különösen fiatal fánál van helyén, vagy kis gödröket ásunk és ezekbe töltjük a hig trágyát, — a mi vénebb fánál tanácsosabb, — azután a barázdát vagy gödröt ismét betöltjük. Igen előnyös a fák trágyázása nagyon megfigyelt trágyával, különösen julius havában, lévén ez a termőrugy kifejlődésére igen jó befolyással.

Borhamisítási per.

A würzburgi kerületi törvényszék nem régibe egy borkereskedőt borhamisítás miatt 8 hónapi fogságra, ezer mark (600 forint) bírságra és a perköltségek megtérítésére ítelt el. Legfontosabb az egész ügyben — a mi a magyar boros gazdákat is bizonyosan érdekelni fogja — az ítélet indokolása, melynek főpontja így hangzik: „mivel vádlott vizből, szesz, glicerin, borkósav, essenciák, csersav és cukorból erjedés segélye nélkül borforma italt gyártott és árult.“ Fontosnak mondjuk ezen körülményt azért, mivel a borhamisítás definitiója volt az egyik gát, melyen a törvényhozás még eddig nem volt képes áthatolni. Hogy ezen ítélet, ha jogérvényre emelkedik, nagy befolyással lesz a borkereskedés jövőjére nézve, az kétségtelen.

—a—

Halálozás.

Báró Berlepsch, a híres méhész, september hó 17-én munkás életének 62-ik évében Münchenben elhunyt. Ő volt az első, ki nyíltan és bátran ezt mondá a méhészkedők nagy zömének: „Tanuljatok elméletet, különben az egész életen át gyakorlati kontárok maradtok!“ Ha valaki, csakis ő beszélhetett így, ki az elmélet és gyakorlatnak egyaránt jól fegyverzett bajnoka volt. Béke poraira!

Vidéki gazdasági tudósítás.

Hátszegvidéke, 1877 oct. 8.

A nyár rendkívüli szárazsággal folyván le eleitől végig, miatta az ugarlást még felerészben sen lehetett végezni. Ősz buza vetéshez september utolsó hetében kezdettek, mely nagyobb részben csak kétszeri szántásba septembri ugarba történik. A rozst itt rendszeren törökbuza nyomába vetik, mely utóbbi alig adott közepes termést, valamint a répa és burgonya is. Sarju szinte semmi. A szőlő savanyu. Házi állataink még eddig egészségesek és jó állapotban vannak. A lefolyt két nagy vásáron a juhoknak rendkívüli kelendőségek volt elég magas áron, míg a szarvasmarhának majd semmi. October igen zord idővel köszöntött be, hóval borítva a közel havasokat.

Fábrí József.

Piaczi árainkat illetőleg

megjegyezzük, hogy Besztercze, Csik-Szereda, Déva, Fogaras, Naszód, Torda és Vajda-Hunyad újabb heti vásáraitól tudósítást nem vettünk, a dévai gabnaárak 100 kilogrammonként vannak jegyezve. — A hectoliter árának átszámítása a régi mértékre nagyon egyszerű: az összeg egy hetedrészét leütve, a maradéka gyakorlat igényeihez képest elég pontosan három véka árának felel meg. P. o. buza hectoliterje 840 kr., leütve a hetedrészét, 120 krt, marad 720. kr., minthárom véka, tehát 240 kr., mint egy vékának ára!

Felelős szerkesztő: GAMAUF VILMOS.

(Beküldetett.) A hat. enged. általános Ipar- és Kereskedelmi ügynöki iroda tulajdonosa

T. Voith Gergely urnak Kolozsvárt, párisutca 19. sz. saját ház.

A községünk részére eszközölt törlesztési kölcsön ügyben, ugy szintén a teher kifizetése és törlése körül tett szives fáradozásáért fogadja őszinte köszönetünk nyilvánítását, nem fogjuk elmulasztani ezen intézet üdvös és jótékony működését körünkben minél nagyobb mértékben ismertetni.

Kézdi-Polyán, 1876. nov. 30

Kézdi-Polyán község előljárósága.

P é n z.

Földhitel kölcsönöket 1000 forinton felüli összegekben 15—32 évig terjedő 5—8 forintos kamat általi törlesztésére külső és helybeli pénzüintézetektől is eszközöl pontosan és biztosan a hatóságilag engedélyezett földhitel kölcsönöket eszközölő iroda Kolozsvárt Óvár-Kisutca 8-ik szám saját házánál; értekezhetni személyesen ugyan ott déli 12-től 1/2 4-ig. Írásbeli megkeresések rögtön ellátatnak.

H I R D E T É S

A nagy-szebeni tüzoltó kiállításon nagy arany érmet nyert!!!

A szegedi országos kiállításon érdemremmel, a magyar országos tüzoltó szövetség Aradon tartott III. közgyűlésén nagy arany és ezüst éremmel lett kitüntetve.

WALSER FERENCZ

első magyar gép- és tüzoltó szergyár, harang- és érczöntöde.

Erdélyrészi és oláhországi főkraktár: Kolozsvárt, bel-monostorutca.

Ajánlja legujabb szerkezetű szabadalmazott tűzfeeskendőit, tüzoltó szereket és szerelvényeket tüzoltó egyletek és tüzoltók részére, elvállal kut, szivattyu, harang készitést és felszerelést jótállás,

legolcsóbb árak és részletfizetés mellett.

Főleg ajánlja a t. gazdaközönségnek saját gyártmányu és Transatlantik szivattyus kutjait, egyáltalában gyáranak a vízvezetések teljes felszerelésére kiváló gonddal berendezett vízműszaki osztályát.

Ajánlja vízhatlan ponyvát és különböző szerkezetű fujtatóit lakatosok és kovácsok részére.

(37.) Mintajegyek, képes árjegyzékek kívánatra megküldetnek. (8-19)

Minden eddigi világkiállításon haladása, jó izlése és versenyképessége miatt elsőrendű díjakat nyert!!!

BUDAPEST.

BUDAPEST.

P i a c z i á r a k.

A heti vásár		Egy hectoliter (=70 kupa)						100 kilo		1 köbméter	1 kilo
h e l y e	napja	tiszta buza	jelegy buza	rozsa	árpa	zab	törökbuza	széna	szalma	tüzifa	marhahús
á r a k r a j o z á r o k b a n											
Beszerceze	febr. 6	950	850	430	—	230	325	280	110	320	28
Brassó	oct. 5	900	705	555	480	267	440	180	130	360	32
Csik-Szereda	sept. 26	1050	800	625	500	225	550	260	100	175	22
Décs	oct. 9	840	750	480	—	255	510	520	240	200	32
Déva	jun. 23	1100	700	950	—	860	720	360	180	220	36
Erzsébetváros	oct. 6	775	675	575	—	280	300	180	110	300	36
Fogarás	dec. 7	775	710	450	450	200	600	140	30	—	24
K.-Fehérvár	oct. 6	876	650	610	—	—	626	380	170	310	38
Gy.-Sz.-Miklós	oct. 6	875	575	550	500	200	500	75	20	—	24
Kolozsvár	oct. 11	810	—	600	—	—	650	—	—	320	38
M.-Vasárhely	oct. 4	800	670	600	425	250	550	350	200	350	36
Mászód	aug. 23	900	500	500	250	185	580	100	20	200	28
Nagy-Enyed	oct. 4	775	630	500	—	224	600	200	60	235	36
N.-Szeben	oct. 9	890	760	660	550	330	590	180	120	300	36
Szegesvár	oct. 4	800	640	600	—	280	550	180	100	200	32
S.-Sz.-György	oct. 8	900	750	550	500	260	440	250	150	200	28
Szemesújvár	oct. 8	890	640	530	—	265	610	350	70	400	30
Sz.-Régen	oct. 4	1000	650	585	375	212	570	200	100	240	34
Sz.-Udvarhely	oct. 2	850	700	650	—	275	500	180	40	180	24
Torda	sept. 29	850	700	550	350	200	550	200	25	180	36
V.-Hunyad	sept. 1	875	800	600	—	250	600	160	80	300	36

Mellékletek

100 darabonként 1 forint 40 krajával számíttatnak.

A hirdetés szövegét

a t. megrendelők minden külön díj nélkül tetés szerint akarhányszor változtathatják.

Az „Erdélyi gazda“ hirdetési díjszabályzata.

A kívánt tér megnevezése	1 1-3 1-6 1-12 1-18 1-24 1-30 1-36 1-42 1-52									
	széri hirdetésnél									
	f o r i n t									
16/16 v. egész oldal	12	33	64	120	170	216	260	290	320	360
8/16 v. fél „	6	17	32	60	90	110	130	150	160	180
4/16 v. negyed „	4	9	16	30	45	55	65	75	80	90
2/16 v. nyolczad oldal	3	5	9	16	24	30	35	40	45	50
1/16 v. tizenhatod „	2	3	5	9	15	18	20	23	25	27

Ezenkívül 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor a hirdetés megjelenik.

Egyletünk t. tagjai és

lapunk t. előfizetői 25% vagyis egy negyedrészt, engedményben részesülnek. ha hirdetésük beküldésekor tagsági vagy előfizetői minőségükre hivatkoznak.